

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

*Костяниця Д.О., здобувач вищої освіти
Хорошилова І.О., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

У сучасних умовах економіки однією з найбільш складних і суперечливих аспектів українського обліку є ведення обліку дебіторської заборгованості, особливо в умовах загострення проблем з неплатежами. В умовах нестабільності та невизначеності значна частина вітчизняних підприємств опиняється на межі фінансової кризи. Основна причина виникнення кризових ситуацій полягає у низькому рівні менеджменту та нездатності підприємств ефективно та своєчасно управляти оборотними активами.

Зрозуміло, що, незалежно від причин виникнення дебіторської заборгованості, уникнути її неможливо. Тому підприємствам потрібно активно шукати шляхи ефективного управління дебіторською заборгованістю, такі як поліпшення бухгалтерського обліку взаєморозрахунків, впровадження ефективних систем внутрішнього контролю тощо.

Вагомий внесок у дослідження обліку дебіторської заборгованості вкладено працями зарубіжних і вітчизняних економістів, таких як: Ф. Бутинець, З. Боді, С. Голова, Л. Гуцаленко, В. Костюченко, В. Сопко, Д. Стоун, К. Хітчинг, та інших. Разом з цим, треба відмітити, що має місце багатоаспектність дослідження, яка зумовлена складністю і різноманітністю суб'єктів та об'єктів розрахунково-платіжних відносин.

Основні причини виникнення дебіторської заборгованості у підприємств:

– зниження рівня купівельної спроможності клієнтів, в зв'язку з війною в країні;

- невідповідність обсягу продукції та наданих послуг обсягу грошової маси, що знаходиться в обігу;
- низька платіжна дисципліна покупців та загальний економічний стан галузей до яких вони відносяться;
- зниження рівня платоспроможності клієнтів, в зв'язку з карантинними заходами пов'язаними з COVID-19;
- недотримання розрахунково-платіжної дисципліни контрагентами та порушення угод за термінами погашення зобов'язань;
- зменшення вільних обігових коштів;
- погіршення умов банківського кредитування (збільшення відсотків за користування кредитами, тощо).

З метою уникнення втрат і запобігання банкрутства, кожен бізнес-суб'єкт повинен старатися зменшити свої зобов'язання за дебіторською заборгованістю. Сучасні умови господарювання ставлять перед керівництвом українських компаній ряд нерозв'язаних облікових проблем, які потребують негайного вирішення. У першу чергу мова йде про:

- ефективні шляхи управління заборгованістю;
- вдосконалення теоретичних і методичних аспектів класифікації та відображення заборгованості в обліку та звітності;
- невизначеність обліку простроченої і безнадійної заборгованості та як наслідок рефінансування заборгованості;
- ефективного внутрішнього контролю за заборгованістю;
- дотримання у вітчизняному обліку положень МСФЗ;
- оптимізація обліку дебіторської заборгованості за ПСБО-10 та податковим законодавством тощо [1].

Всі ці аспекти обліку та контролю дебіторської заборгованості в Україні і досі залишаються гостро-дискусійними що є потребою в подальшому дослідженні цієї проблематики.

Ефективне управління дебіторською заборгованістю створює передумови для успішного розвитку бізнесу і збільшення фінансових можливостей підприємства, оскільки впливає на ліквідність підприємства, а відповідно і на зміцнення його фінансового становища в цілому.

Для прийняття управлінських рішень критично важливо мати повну та об'єктивну інформацію про дебіторську заборгованість. Вирішення багатьох проблемних аспектів дозволить значно покращити організацію та методика обліку розрахунків з дебіторами. У зарубіжній та українській практиці немає виразних розбіжностей у визначенні та класифікації дебіторської заборгованості. Як за кордоном, так і на національному рівні, під дебіторською заборгованістю розуміють зобов'язання покупців чи інших контрагентів перед компанією, наприклад, за оплату реалізованих товарів, послуг або виконаних робіт. Узагальнюючи вище викладене, можна дійти висновків що ситуація, що існує в країні сьогодні, коли на підприємствах ураховуються величезні суми дебіторської заборгованості, а діючі заходи керівництва щодо її погашення залишаються неефективними та не дають потрібного результату. Звісно, враховуючи важливість ефективного управління дебіторською заборгованістю і обізнаність із сучасними вимогами, немає сумніву в необхідності подальших пошуків для удосконалення системи управління цим аспектом, включаючи облік та контроль. Упровадження вдосконалених методів і практик може допомогти зменшити ризики й підвищити ефективність управління фінансовими потоками підприємства.

Так, дотримання концептуальних засад обліку, встановлених національними стандартами бухгалтерського обліку та міжнародними стандартами обліку та фінансової звітності, є можливим при належній організації обліку дебіторської заборгованості на підприємствах будь-якої форми власності. Це включає в себе наповнення облікової

політики відповідно до вимог і врахування юридичних аспектів розрахунків з контрагентами. Дотримання цих умов дозволить ефективно керувати дебіторською заборгованістю та забезпечить відповідність фінансових результатів діяльності підприємств. Отже, рекомендується впровадження таких заходів, як створення резерву на сумнівні борги, постійний моніторинг потенційних дебіторів, регулярна проведення інвентаризації розрахунків, виділення окремої особи чи сектору у відділі внутрішнього контролю, що відповідає за стан розрахунків з дебіторами, це допоможє покращити контроль.

Перелік посилань:

1. Боярова О.А та Кузик Н.П. Резерв сумнівних боргів як обачний інструмент впливу на діяльність підприємства. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/rezerv-diyalnist-pidpriemstva.html>

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Колеснікова О.М. Проблемні питання обліку резерву сумнівних боргів в контексті Податкового кодексу України. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_11_16

5. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

ПОДАТКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

*Мащенко О.В., д-р екон. наук, професор
Дяченко М.М., здобувач вищої освіти
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя*

Надзвичайно важливу роль у соціально-економічному розвитку будь-якої країни відіграють податки, оскільки вони є потужним і дієвим інструментом державного впли-